

в «гарячих точках», як ми це бачимо по свіжому вітчизняному досвіду. Йому, так само як і журналістам чи медикам, ніхто не мав би принаймні перешкоджати виконувати свою роботу. Для цього його статус має бути захищений насамперед законодавчо. Нашим колегам, зокрема, Українській Асоціації релігієзнавців, варто було б вивчити відповідний міжнародний досвід та наявні в Україні відповідні можливості з рамках існуючого законодавства, а також, за потребою, ініціювати необхідні у ньому доповнення.

Інша важка проблема, з котрою стикається сучасний український релігієзнавець, зокрема й особливо на своїх польових дослідженнях, це його забезпечення відповідними технічними та іншими матеріальними засобами. Адже найефективніше проводити польові дослідження з використанням якісної техніки (ноутбука, фотокамери, диктофона тощо) та в різних регіонах України, а на це потрібні чималі кошти. В умовах, коли фінансування вітчизняної науки є вкрай незадовільним, ця проблема полишається на самих дослідників, котрі мусять відривати необхідні (зароблені) кошти від власних потреб, на що, при існуючих низьких зарплатах, готові тільки окремі патріотико-фанатики науки. Очевидно, гостро назрілим є перегляд матеріально-технічного забезпечення науковців, бо ж працюють вони давно не лише ручкою й папером, а й у штаті наукових інституцій давно немає машбюро. Витрати на виїзди в різні регіони на польові дослідження, як і витрати на місцеві польові дослідження, мають стати окремими рядками гарантованих фінансових витрат для виконання наукової роботи, як і кошти на виїзди на наукові конференції та на придбання сучасних матеріально-технічних засобів для роботи на місцях.

Як бачимо, проведення польових досліджень – це й цікаве, і проблемне завдання для релігієзнавця, котрий прагне якісного виконання своєї професійної роботи, підставових основ своєї експертної компетентності та розкриття прогностичного потенціалу. Так чи інакше, добротний релігієзнавчий аналіз без здійснення польових досліджень, в чому з нами був згодний і Арсен Гудима, широко використовуючи їх, просто не є можливим. Тому їх вивчення має зайняти відповідне місце серед розробки методологічної проблематики релігієзнавчих досліджень, їхніх способів та засобів, а їх опанування – обов'язковим для кожного релігієзнавця.

1.5. Федір ПОЛЯНСЬКИЙ. Релігієзнавчі студії на сторінках наукового журналу «Мандрівець» (2005-2013 рр.).

Релігієзнавство, як комплекс наукових академічних дисциплін, що вивчають суспільну природу релігії – її історію, розвиток і місце в культурі та соціумі, твориться сьогодні. Релігієзнавчі знання формуються, творяться у полеміці доповідей на конференціях, на сторінках монографій і фахових журналів. Важливе місце у цьому контексті займає всеукраїнський науковий

журнал "Мандрівець", що є спільним проектом Національного університету "Києво-Могилянська академія" та видавництва "Мандрівець" і включений до переліку наукових фахових видань зі спеціальностей: філологія, історія, філософія.

Візьмемо для аналізу релігієзнавчі студії з 2005 по 2013 рр. розділу журналу «Наукові виклади», де, власне, публікуються результати дисертаційних досліджень. Визначемо їхню тематичну направленість і представленість.

Найбільш представлені на сторінках журналу студії з історії релігії. Саме тут акумульовані знання від виникнення примітивних вірувань, первісних релігійних форм до становлення і розвитку національних і світових релігій.

Вивчаючи питання становлення християнства як світової релігії, значний інтерес предсталає дослідження Ю.Мінець «Діалог про життя Іоанна Хризостома Палладія Еленопольського: історія тексту та джерелознавча характеристика». Тут авторка зробила вагомий крок для з'ясування біографії одного з трьох вселенських святителів і вчителів християнської церкви Івана Златоуста (344/354–407) {Мандрівець.- 2009. - №6. – С. 44 -51}. Далі посилання на часопис «Мандрівець» даються лише цифрами: рік, номер, сторінки).

Язичницький і ранньохристиянський періоди княжої Русі представлені дослідженнями відповідно: М. Козлова «Святогор – язичницький сакральний центр ранньосередньовічної України-Русі» та І.Ісиченка «Києво-Печерський монастир у літературному житті середньовічного Києва». Так, М. Козлов подав оригінальну версію місцезнаходження язичницького сакрального центру України-Русі дохристиянської і ранньохристиянської епох (2013. - №2. - 17-19)., а архієпископ Ігор Ісиченко - про унікальну роль Києво-Печерського монастиря, організацію руського монашества та їх вплив на розвиток перших літературних пам'яток України-Руси (2005.- №2. – С.54-57).

Окремі аспекти українського православ'я в геополітиці розкрила Р.Шеретюк у статті «Галицька митрополія (1303-1415) в геополітиці на Сході Європи (XIV– початок XV ст.)», що розглядається автором, як спадкоємниця Київської митрополії, так і прояв самобутності і самодостатності Галицько-Волинської держави (2005. - №3. – С. 21-30). Історично-географічною релігієзнавчою студією виявилась стаття В. Клапчук «Церковні споруди на Гуцульщині XVIII – першої третини XX ст.» (2008. - №2. – С. 24-35).

Про сутність православно-католицького діалогу епохи раннього модерну в національно-релігійній проекції, головним виявом якого були не лише юрисдикційні зміни в адміністративному устрої Київської митрополії, а й у процесі духовно-культурного та цивілізаційного розвитку українського народу за умов власної бездержавності загалом з'ясовано у статті М.Шкрібляка «Православно-католицький діалог епохи раннього модерну: національно-релігійний контекст» (2013. - №4. – С. 22-26). Протилежну

позицію – позицію боротьби православних братств проти Унійної церкви представлено у дослідженні Р. Шеретюк та Г. Капустін «Антиунійний дискурс діяльності православних братств у Російській імперії в другій половині XIX – на початку XX ст.» (2010. - №1. – С. 28-36).

Особливості діяльності Римо-католицької церкви в контексті міжконфесійних відносин на Правобережній Україні на початку XX ст. досліджує О. Буравський (2011. - №1. – С. 43-46).

Окремий блок становлять релігієзнавчі студії щодо Галицького краю початку XX ст. Так, про основні здобутки сучасної української історіографії щодо репресій проти Української Греко-Католицької Церкви в Галичині за доби Першої світової війни описує В. Великочий (2011. - №3. – С. 52-56). Л. Пунько досліджує християнські церкви в етноконфесійних взаєминах у Галичині (1919–1930 рр.) (2008. - №3. – С. 39-46). А. Леда з'ясовує правовий статус у державі і місце у громадському житті краю українських протестантських організацій в 1919–1939 роках (2005. - №4. – С. 18-26).

Пізнавальною для сьогоденного українського суспільства є стаття О. Альошиної про участь Арсена Річинського у русі за українізацію Православної церкви (2010. - №3. – С. 26-31).

Розвиток зовнішніх міжконфесійних і міжцерковних відносин можна характеризувати на основі досліджень І. Пилипів про відносини між Українською Греко-Католицькою Церквою та Ватиканом в 20–30-х рр. XX ст. та Е. Бистрицької - про питання ліквідації Греко-Католицької Церкви у контексті радянсько-ватиканського протистояння (2011.- №2. – С. 50-54 та 2009. - №4. – С. 26-30).

Своєрідними військово-релігієзнавчими студіями є статті Д. Забзалюка про капеланів українських військових формувань періоду Другої світової війни (2009. - №4. – С. 37-44) та Я. Стоцького про державно-релігійну політику III Райху (на території Німеччини) і про духовну опіку в українській дивізії СС «Галичина» (2010. - №2. – С. 49-52 та 2010. - №4. – С. 48-52).

На сторінках журналу представлений цілий пласт релігієзнавчих студій за авторством Я. Стоцького. Крім вищеназваних статей, Я. Стоцький досліджував у своїх працях питання: про ставлення ОУН та УПА до проведення Львівського собору 1946 року (2007. - №6. – С. 21-25); про вплив хрущовської "відлиги" на Московське православ'я у Тернопільській області (2005. –№4. – С. 33-39); про наступ державної влади на Російську Православну Церкву в Івано-Франківській (Станіславській) області у хрущовський період (2009. - №1. – С. 39-45); про діяльність Української Греко-Католицької Церкви в Західній Україні у хрущовський період (2008. - №2. – С. 46-54); про активізацію боротьби з релігією в Західній Україні у 1960–1964 рр. (2008. - №3. – С. 47-54); про атеїстичну боротьба радянської влади проти підпільної УГКЦ в 1960–1980 роках (за матеріалами Буцацького району Тернопільської області) (2011. - №1. – 47-52).

Цікавими регіонально-релігієзнавчими є наступні дослідження: Н.Концур «Становище Української греко-католицької церкви після відновлення радянської влади в Західній Україні» (2006. - №6. – С. 14-17), Г. Маринченко «Релігійне життя в Миколаївській області у другій половині 40-х – на початку 50-х рр. ХХ ст. (за матеріалами Уповноваженого Ради у справах релігійних культів)» {2009. - №4. –С. 31-36} та Т. Дідух «Стан Римо-католицької церкви на Тернопільщині у контексті антирелігійної політики радянської влади в 1957–1964 рр.» (2013. - №4. – С. 55-59).

Документознавчо-релігієзнавчий напрям представлений студіями Ю. Мицика та М. Майороші. Так, Ю. Мицик досліджує канадську частину архіву творчої спадщини видатного українського церковного, громадського і наукового діяча Іларіона (1882-1972) на основі листування з науковцем УВУ (м. Мюнхен) Ганною Наконечною (2005. - №1. – С. 31-44). М. Майороші аналізує відносини Мукачівської Греко-Католицької єпархії та Галицької Греко-Католицької митрополії на основі їхніх офіційних видань – «Благовісника» і «Натріярхата» (2012. - №3. – С.27-31).

Про актуальність релігієзнавчих студій в різних площинах сучасного буття звертають увагу такі дослідники: І.Бойко з темою «Католицько-православний діалог у сучасній Україні» (2006. - №6. – С. 8-13), С. Шаправський - «Релігійні чинники загрози національної безпеки сучасної України» (2012. - №3. – С. 22-26); В.Мороз – «Природа соціального вчення в Українській греко-католицькій церкві та перспективи його розвитку в сучасних умовах» (2013. - №2. – С. 73-77).

Філософія релігії представлена у студіях В. Бліхаря: «Стратегія католицької церкви у захисті природних прав людини» (2013. - №1. – С. 75-77), «Філософське осмислення кореляції соціального вчення церкви та суспільного життя» (2012. - №6. – С. 70-72), «Принципи формування державно-церковних відносин: філософський аспект» (2008. - №5. – С. 71-75), «Християнські принципи розвитку суспільного життя у творчій спадщині Андрея Шептицького» (2007. - №1. – С. 69-73).

Для з'ясування природи та сутності релігії, сенсу релігійності вагомими є напрацювання: Х.Стародубець «Проблема самовдосконалення душі у християнській містиці Йоганна Екхарта» (2012. - №1. – С. 63-66), С. Йосипенка «Церковні реформи Петра Могили і становлення нової православної релігійності у другій половині XVII – на початку XVIII ст.» (2008. – №1. – С. 78-84), І.Печеранського «Проблема стосунків віри та розуму у філософії Памфіла Юркевича» (2009. - №4. – С. 77-80) та В.Вепрука «Індійська йога та християнство у філософському дискурсі» (2005. - №1. – С. 72-75).

Літературознавчі аспекти релігієзнавчих студій розкриті у статтях: В.Кизиловой «Християнсько-релігійний дискурс української прозової літературної казки другої половини ХХ – початку ХХІ століття» (2012. - №5. – С. 53-56), А. Стоцького «Образ Ісуса Христа в романах Фредеріка Бегбеде та

Любка Дереша» (2008. - №1. – С. 55-59) та Н. Моршної «Житіє Святого Олексія, чоловіка Божого, у редакції «Жниг житій святих» святителя Димитрія (Туптала)» (2012. - №5. – С. 57-61).

Мовознавчі аспекти релігієзнавчих студій представлені у статтях: Х. Макович «Діалектні фонетичні риси в мові рукописних учительних Євангелій XVI–XVII ст.» (2013. - №4. – С. 74-82), П. Зернецького «Дискурсивні особливості англomовної протестантської проповіді» (2005. - №2. – С. 72-75) і О. Петришиної «Риторичні запитання у проповідях Йосифа Сліпого» (2007. - №5. – С. 53-57).

Відтак, журнал «Мандрівець», будучи ланкою розвитку гуманітарних студій, продовжує задавати нові напрями релігієзнавчих досліджень, відслідковувати їх стан та перспективи. В українській історіографії, попри велику кількість досліджень з релігієзнавчої проблематики, спадщина «Мандрівця» є вагомою, не тільки з т.з. наукової цінності, але й просвітницької.

1.6. Ірина ШМАДИЛО. Постаць Арсена Річинського в сучасному українському релігієзнавстві.

Актуальність дослідження. Події 1921 – 1939 рр. на Волині, боротьба за національно зорієнтовану Православну церкву та наслідки цієї боротьби безпосередньо пов'язані з постагтю відомого громадсько-політичного пф церковно-релігійного діяча Арсена Річинського, який доклав чимало зусиль для її українізації.

Арсен Річинський – релігієзнавець, культуролог, мистецтвознавець, церковний композитор та висококваліфікований лікар-спеціаліст. Проте ім'я А. Річинського стало відомим лише з проголошенням незалежності України, коли дослідники отримали доступ до архівних матеріалів, які стосувалися національно-церковного руху в Україні, оскільки він виступав активним його учасником. Творчість А.Річинського побудована на ідеї поєднання національних та релігійних цінностей як фактора, який би допоміг самоідентифікувати український народ та стати підґрунтям не тільки для створення єдиної Української Православної Церкви, а й Української держави. Тому дослідження громадсько-церковної та творчої діяльності А. Річинського є *актуальним завданням* сучасного науковця.

Метою статті є аналіз джерельної та історіографічної бази, пов'язаної з постагтю А. Річинського як науковця, громадсько-політичного та релігійно-церковного діяча. Досягнення поставленої мети передбачає розв'язання низки *дослідницьких завдань*, а саме: здійснити описання та дати характеристику творчого доробку А. Річинського; проаналізувати праці науковців, що стосуються дослідження постагті А. Річинського; означити ті аспекти діяльності та творчості А. Річинського, які не були висвітлені у науковій літературі.